

„Visszaadni az igényes élőzenébe vetett hitet”

Várdai István inspiráló kihívásokról, s egy másfajta karierről

Ahogy a január elején tartott sajtótájékoztatón Körmeny-Ékes Judit, a Liszt Ferenc Kamarazenekar Alapítványának elnöke fogalmazott: „az együttes életében új fejezet kezdődött”. Várdai István elvállalta ugyanis a társulat művészeti vezetői posztját, a HarrisonParrott nemzetközi ügynökséggel pedig partneri együttműködésbe kezdtek. Az elmúlt év során az új korszak anyagi háttere is megteremtődött, hiszen több esztendőre szóló jelentős állami támogatást kapott a zenekar. Az új művészeti vezetővel, Várdai Istvánnal arról beszélgettünk, miért vállalta el és hogyan képzei a közös munkát, miként lehet függővé válni a minőségtől, miért lényeges, hogy minden kompozícióval úgy foglalkozzanak, úgy építsék fel hangról hangra, mintha éppen akkor születne.

┃ *Bár pályakezdése óta időről-időre koncertezik a Liszt Ferenc Kamarazenekarral, hogyan született most az ötlet, hogy Önt kérjék fel erre a posztra?*

– Éppen Koppenhágában voltam, és Tfirst Péterrel, a koncertmesterrel telefonon hangszerekről beszélgettünk, amikor egyszer csak felvetette, mit szólnék ehhez az elképzeléshez, volna-e rá időm, energiám, s érdekelne-e egyáltalán egy ilyen együttműködés. Gondolkodási időt kértem, úgy véltem, mindent alaposan mérlegelnem kell.

┃ *Gondolom, főleg az időbeosztás miatt, hiszen keresett csellóművész, sikeresen irányítja a Kaposfestet Baráti Kristóffal, s emellett Heinrich Schiff utódjaként professzori állást tölt be a bécsi zeneakadémián...*

– Emellett pedig van még egy innovációs cégem, és nagyon fontosnak tartom, hogy a családomra is elegendő idő jusson. Viszont úgy hozta az élet, hogy hét németországi évet követően a bécsi állás miatt – és azért is, mert hiányzott Magyarország –, az osztrák fővárosba költöztünk. Ahogy végiggondoltam a tennivalóimat, a céljaimat, rádöbentem, éppen ilyen feladatra lenne szükségem, hiszen a Liszt Ferenc Kamarazenekarnak is az kell a művészi fejlődéséhez, mint nekem. A csellóirodalom véges, fontos, hogy az ember más perspektívát is megismerjen, hiszen így tud valamit újabb és újabb oldaláról megmutatni. Pályakezdésem óta rengeteget kamaráztam, jól ismerem az irodalmát, és most már a pedagógiai munkásságom is egyre jobban tisztul. Hét esztendeje tanítok kisebb-nagyobb intenzitással, tudom, hogyan lehet jobba tenni a vonóshangszeri játékot, mi kell ahhoz, hogy egy-egy ötletet az adott instrumentumon meg is lehessen valósítani. Amikor mindezt

FOTÓ: FELVÉGI ANDREA

Várdai István

végiggondoltam, és láttam, működhet az új felállás, megbeszéltem a menedzsmentemmel is, mit szólnának ahhoz, ha a Liszt Ferenc Kamarazenekar művészeti vezetője lennék.

┃ *Ezek szerint nem csak szólistakarriert képzel magának.*

– Nálam nem az a cél, hogy a világ legkeresettebb csellistájává váljak, hogy annyi koncertet játsszak, mint senki más, mert az egy élethetetlen élet lenne. Ahhoz az úthoz, amit elképzelek, nagyon jól illik a Lisztékkel folytatott munka. Így vélekedett a HarrisonParrott is, és olyan szinten támogatják a közös munkát, hogy partneri együttműködésbe kezdtek a zenekarral. Ami számomra szintén óriási segítség, hiszen így azonos rendszerben működhetünk az együttessel. Temérdek a közös lehetőség, ami mindkettőnk profilját erősíteni tudja.

■ *Milyen utat tervez? Hogyan akarja elérni, hogy a Liszt Ferenc Kamarazenekar ismét a világ legjobb produkciói közé tartozzon?*

– Biztos, hogy ez nem egyetlen ember feladata, főleg a mai világban. Ez az építkezés csapatmunka, hiszen a világ által megszabott elvárások kizárják - bármennyire is zseniális valaki -, hogy minden kritériumnak egyedül meg tudjon felelni. A feladatokat fel kell osztani olyan emberekkel, akik a saját szakterületük kiválóságai. Természetesen ki kell alakítani azt a stratégiát, ami nemcsak művészi szempontból, hanem számos más aspektus szerint is célravezető. Ennek része – és számomra a legfontosabb –, hogy olyan művészeti terméket, olyan tartalmat hozzunk létre és közvetítsünk minden egyes koncerten, ami szubjektív és objektív szempontból is megállja a helyét, bárhol a világon. Ez komoly munkát jelent mindenki számára, nekem és a muzikusoknak is. A művészeti koncepciónak tartalmaznia kell, hogy milyen vendégeket hívunk meg, miért éppen őket, ki foglalkozzon az együttessel, amikor én nem vagyok jelen, mit szeretnék, milyen impulzusokat kapjanak. Bízom abban, hogy a munka során a zenekar ismét kialakítja a saját, összetéveszthetetlen hangját, és olyan magas szintű kisugárzással bír majd, mint egykoron. Természetesen mindez egy folyamat eredményeként valósulhat meg, amelyben jelentős szerep jut az inspiráló kihívásoknak. A zenészeknek olyan koncerteket kell maguk előtt látniuk, amelyek ösztönzik őket. Az új teamnek pedig képesnek kell lennie arra, hogy a megfelelő módon motiválja a zenekart.

■ *Hogyan tud élni a zenekar a kiemelt támogatás által nyújtott előnyökkel?*

– A működés alapfeltétele, hogy legyen miből gazdálkodni. Azon dolgozunk, hogy fenntartható, megújulásra és fejlődésre képes rendszert építsünk fel a zenekar számára. Elsősorban hosszútávú művészeti és menedzsment stratégia létrehozásán fáradozunk, de a végső cél elérésének érdekében fontosak a jól meghatározott, rövidtávú célok is. Egy zenésznek folytonosan fejleszteni kell magát, sosem szabad megállnia, s éppen ezért van szükség a hangversenyekre, az érzékelhető időtávlatokra, ami alatt el lehet készülni egy-egy újabb darabbal. Most valóban jut elegendő idő a koncertek közötti munkára, de azt is tudni kell, hogy a legelső hangverseny egy adott programból sosem lesz annyira jó, mint a negyedik... A próbák mellett a pódiumon való fellépésre is szükség van.

■ *Mit gondol, hány év után lesz érzékelhető a változás?*

– Bízom abban, hogy azért ehhez nem kell két-három esztendő. A menedzsmenttel, az ügynökséggel, Hornyák Balázssal – akivel sok izgalmas terven dolgozunk – és a koncertmesterrel, Tfirst Péterrel közösen építjük a stratégiát. Az a lényeg, hogy olyan projekteket találjunk ki, amelyek különlegesek, kihívást jelentenek a zenészek-

nek, emellett a nemzetközi viszonylatban is érdeklődésre tarthatnak számot. A HarrisonParrott azon dolgozik, hogy az általunk kitalált és kidolgozott produkciókat minél többször eljuttassuk rangos helyszíneken, ezzel erősítve a zenekar presztízsét. A magyar kultúra nagyköveti kívánunk lenni, de nemcsak külföldön, hanem itthon is. Szeretnénk minél több helyszínre eljutni, vidéki városokba, a határon túlra, a Kárpát-medencébe, és ezen nagyon sok partnerszervezettel dolgozunk.

■ *A repertoár tekintetében tervez változtatást?*

– Nagyon sok lehetőség adódik a Lisztéknél, olyan is, ami nem kifejezetten a vonós kamarazenekar sajátja. Rendelni szeretnénk darabokat, olyanokat, amelyek kifejezetten nekünk íródnak vagy hangszerelők készítenek, s ezek lehetnek akár klasszikus darabok újrafeldolgozásai, vagy népszerű művek új megvilágítással való megközelítései. Nagyon sok érdekes művet hallottam, rengeteg kiváló zeneszerzőt megismertem az utóbbi években. Már az is az új irányt jelzi, hogy a társulat február végén eljátssza a Kreutzer szonáta kamarazenekari változatát a Zeneakadémián. Olyan kompozíciókra is szükség van, amelyekben nem csak a vonós hangzás a hangsúlyos, így különböző vendégművészeket is be lehet vonni az együttes életébe, és olyan darabokat műsorra tűzni, amelyek színesítik a repertoárt. Fontos, hogy a választékosság, a formáció sokoldalúságát szintén meg tudjuk mutatni. Mindez új energiákat adhat az együttesnek, de természetesen megmarad a fő profilkunk, hiszen a vonós kamarairodalomban ugyancsak akadnak gyöngyszemek. Ezeket az ismert műveket szétzedjük és felépítjük újra, az első hangoktól. Ebben az új szemléletben lesz nagy szerepem. Az a fajta rutin, ami egy nagy múltú kamarazenekarnál kialakulhat, egy idő után visszafogja az energiákat, és ezen változtatni kell. Egyébként én minden nap így gyakorolok, minden darabot úgy kezdek, mintha nem ismerném, ugyanis ezzel a hozzáállással lehet a legkönnyebben újdonságokat felfedezni a műben. A zeneszerző kreativitásával kell dolgozni, mintha az ember éppen akkor találná ki a kompozíciót. Bele kell képzelni magát az alkotói folyamatba, és ez roppant frissítő. Ezzel a módszerrel még a standard repertoárdarabok is újként hathatnak. Persze mindent meg kell tervezni, több évre előre építkezni kell. Most elindul a kapcsolatunk, és hosszú távú terveken dolgozunk.

■ *Mit gondol, mi kell ahhoz, hogy még jobbá váljon a társulat?*

– Szükség van jó impulzusokra, arra, hogy változtassunk az igényszinten. Ha ennek az ízére ráérez valaki, utána már nem tud e nélkül létezni. Egyfajta addikció ez, a minőségtől való függőség. Ha ide eljut egy muzikus, már nem engedi meg magának, hogy bizonyos nívó alatt játsszon. Ha elér egy magas minőségi szintre, akkor ott már a hibák is sokkal szembeötlőbbek... Mindez

FOTÓ: FELYÉGI ANDREA

Várdai István és Tfirst Péter

építkezés. Fel kell készülni az összes koncertre, és minden projektet részletesen végig kell gondolni. Sokszor teszik fel a kérdést, hogy hogyan lehet komolyzenével a fiatalokra hatni. Ha valaki csupán végzi a munkáját, és eljártssa a megszokott módon az ismert darabot, azzal biztosan nem. A publikumnak meg kell éreznie a mű mögött rejlő energiát, azt a meggyőződést, akaratot, amivel a szerző üzenetét tolmácsoljuk. Ha ilyen előadást kapnak, akkor a közönségben is kialakul a minőség iránti függőség. Azért váltanak jegyet, mert ennek az állapotnak a részeseivé kívánnak válni.

┃ Őn is így játszik minden koncertjén.

– Szerencsére sokan vannak még a világon, akik ezt a lelkületet képviselik, akik mernek ebben hinni, és nem térítette le őket az útról az egó, az üzlet. Sokan vannak, akik hisznek abban – még mindig, ma is –, hogy a művészet – és azon belül a zene – egy kommunikációs forma. Kommunikálunk egymással, a közönséggel, a világgal. A zene rezgésekből, hullámokból áll. Ha sikerül egymásra hangolódni, akkor megszülethet a megfelelő kémia. Olyan csapatot szeretnék építeni, amelynek tagjai képesek minderre, és mernek is hinni abban, hogy ezáltal jobba tud válni a világ. Fontos, hogy a mindennapok szerves részét képezze a zene. Lényeges feladatunknak érzem, hogy visszaadjuk az embereknek az igényes élőzenébe vetett hitet.

┃ Mikor játszik a Liszt Ferenc Kamarazenekarral a következő hónapokban?

– Februárban volt már közös fellépésünk, és tavasszal folyamatosan lehetőségünk van műhelymunkára. Nyáron hazai és külföldi fesztiválokon is fellépünk együtt. A nyár végétől pedig a Zeneakadémián megrendezett, október 25-i közös koncertünkre készülünk. A hangversenyen természetesen szólistaként is hallhat a közönség. Az őszi hangversenyen sikerül megvalósítani egy régi vágyamat, fiatal tehetségekkel fogjuk kibővíteni a Liszt Ferenc Kamarazenekart, és olyan vendégművészek érkeznek, akik mentorként támogatják a fiatalokat. Reményeink szerint olyan művészeket is sikerül megnyernünk, akik a világ vezető zenekarainak szólistái, és inspirációt nyújtanak a produkcióban résztvevő összes művésznek. A zenekarral végzett, közös munka referenciát ad és szakmai sikert nyújt a fiatal tehetségeknek. A későbbi terv az, hogy akár karmester nélkül is képes legyen a társulat eljátszani egy szimfóniát. Úgy vélem, ehhez minden adott, hiszen a megfelelő művészek képesek olyannyira a sajátjuknak tudni egy-egy szólamot, hogy az külső segítség nélkül is úgy szólal meg, ahogyan kell. Azért is tartom ezt lényegesnek, mert a világban egyre több az olyan hangverseny, amikor két próbát követően már következik is a fellépés, miközben minden olyan koncert, amelyen nincs meg az a többlet, amelyről korábban beszéltem, amelyben nincs meg a megfelelő energia, üzenet, az rossz reklámot jelent, árt a komolyzenének. Mi pedig épp azt szeretnénk bizonyítani, hogy milyen élményt adhat egy-egy valóban tartalommal megtöltött hangverseny...

R. Zs.